

KARTA EWIDENCYJNA OBIEKTU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

**WŁĄCZONO
DO WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI
Warszawa**

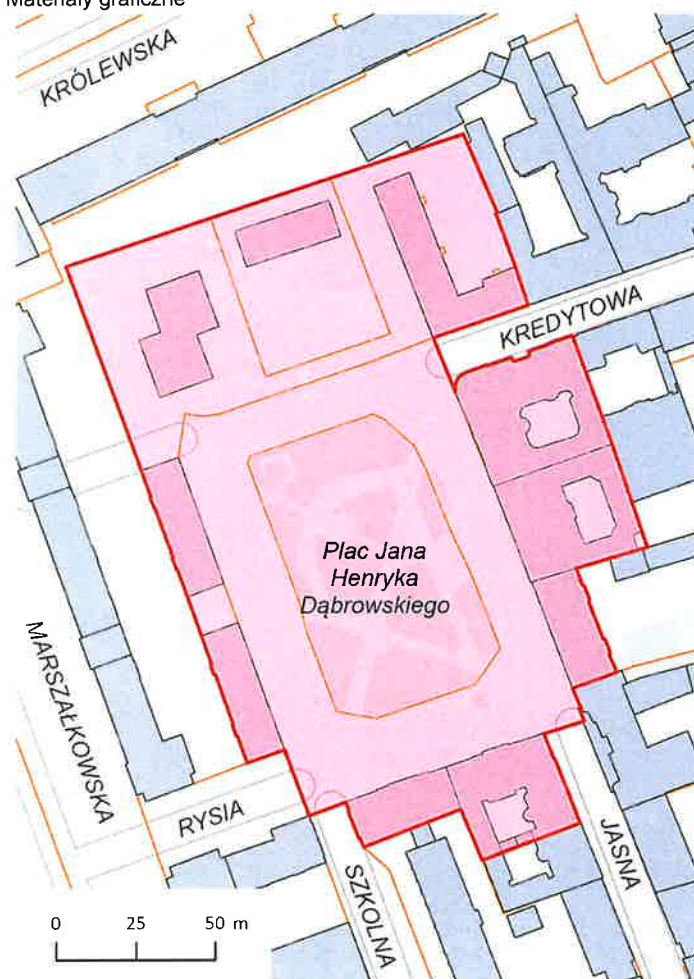
1. Nazwa

Układ urbanistyczny placu J. H. Dąbrowskiego

2. Czas powstania

lata 30. XVIII w. - lata 60. XX w.

9. Materiały graficzne

Przykłady osi widokowych placu J. H. Dąbrowskiego

4. Adres

plac Jana Henryka Dąbrowskiego

obręb 5-03-07, dz. ew. nr 11, 12, 13, 29, 30, 31, 32, 33, 45, 46, 70, część dz. ew. nr 9/4, 81.

5. Przynależność administracyjna

województwo mazowieckie

powiat Warszawa

gmina Warszawa

6. Współrzędne geograficzne

N: 52°14'14" E: 21°00'33"

7. Użytkowanie obecne

Funkcje mieszkalne, usługowe, rekreacyjne

8. Stan zachowania

Dobry

 obszar układu urbanistycznego włączony do wojewódzkiej ewidencji zabytków

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

HISTORIA

Plac J. H. Dąbrowskiego został założony na terenie należącym w XVIII w. do marszałka wielkiego koronnego Franciszka Bielińskiego. Pałac właściciela przy ul. Królewskiej otaczał ogród, na południe od rezydencji znajdował się słabo zabudowany teren z „laskiem ku promenadzie” (1730), w którego miejscu znajduje się obecny plac J. H. Dąbrowskiego. Plan parcelacji założonej w 1757 r. jurydyki Bielawskich – Bielno wykonał Jakub Fontana. Wytyczono wówczas ulice w układzie szachownicowym z niezabudowanym prostokątnym placem od południa. Początkowo plac pełnił funkcję targowiska (1757), następnie ogrodu (1797). W 1816 r. w zachodniej części placu, w miejscu późniejszej kamienicy Hersego (ob. adres pl. Dąbrowskiego 7) zlokalizowano targowisko przeniesione z placu Pocijowskiego. W 1820 r. plac przeznaczono na funkcje rekreacyjne i nadano nazwę Plac Zielony. Ok. 1852 r. wzdłuż północnej pierzei placu wytyczono ulicę Erywińską (od 1913 r. Kredytową), poszerzoną w 1879 r. przed skrzyżowaniem z ul. Marszałkowską. W 1894 r. na Plac Zielony przeniesiono z placu Saskiego Pomnik oficerów-łojalistów poległych w Noc Listopadową, wokół pomnika nasadzone gęsto drzewa, które chronić miały monument przed dewastacją. Do końca XIX w. wzdłuż wszystkich pierzei placu wzniesiono murowane kamienice, część zastąpiono w I poł. XX w. nową zabudową. We wschodniej pierzei znajdowały się budynki 2-piętrowe: dom zastąpiony w 1912 r. kamienicą Goldstandów proj. J. N. Czerwiński, W. Happen (ul. Jasna 16, ob. pl. Dąbrowskiego 8), pałac Szlenkierów proj. W. Lanci (od 1922 r. własność państwa włoskiego, ul. Jasna 14, ob. pl. Dąbrowskiego 6), hotel Victoria (ul. Jasna 12, 10, od. pl. Dąbrowskiego 2/4). W południowej pierzei znajdowały się 2 klasycystyczne 2-piętrowe kamienice stanowiące własność księcia Konstantego Lubomirskiego (ul. Rysia 1, ob. pl. Dąbrowskiego 1) oraz siedziba Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej (do 1929 r., ul. Rysia 3, ob. pl. Dąbrowskiego 3), zaprojektowana przez J. Ankiewicza, przebudowana w 1931 r. wg proj. L. Korngolda. Zachodnią pierzeję placu zajmowały 3 kamienice: 3-piętrowa należąca do rodziny Maringe’ów (ul. Szkolna 11, ob. adres. pl. Dąbrowskiego 5), 2-piętrowa oficyna kamienicy przy ul. Marszałkowskiej 138 oraz narożna kamienica Hersego, 4-pietrowa proj. J. Husa (ob. adres pl. Dąbrowskiego 7). W północnej pierzei znajdowały się: przy ul. Kredytowej 8, 2-piętrowa kamienica Czartoryskich (proj. B. Żochowski-Brodzic), 3-piętrowe kamienice przy ul. Kredytowej 10 i 12 oraz 2-pietrowa kamienica, dom własny arch. A. F. Kropiwnickiego (ul. Kredytowa 14). W 1917 r. po ewakuacji wojsk rosyjskich z Warszawy i abdykacji cara Mikołaja II pomnik generałów określany także „pomnikiem hańby” rozebrano. W 1922 r. plac otrzymał patronat bohatera narodowego J. H. Dąbrowskiego. Budynki w obrębie placu otrzymały spójną numerację. W 1930 r. na skwerze zamontowano fontannę z odlaną z brązu figurą *Chłopca z krokodylem*, autorstwa S. Jackowskiego.

W czasie II wojny światowej zniszczone zostały północna i zachodnia pierzeja placu Dąbrowskiego, uszkodzeniu uległy także pozostałe budynki wraz z aranżacją placu i rzeźbą *Chłopca z krokodylem*. Po 1945 r. w centralnej części placu znajdował się skład cegieł z rozbiórek pobliskich kamienic. Budynki przy pl. Dąbrowskiego 2/4, 3, 5 oraz cała północna pierzeja została zakwalifikowana przez Biuro Odbudowy Stolicy (BOS) do rozbiórki. Jednocześnie wyremontowano pałac Szlenkierów, budynki przy pl. Dąbrowskiego 1, 3 oraz przebudowano kamienicę Goldstanda (obniżając jej wysokość do 5 kondygnacji, pozbawiając dekoracji i zmieniając układ okien). Od lat 50. XX w. w obrębie pl. Dąbrowskiego wznoszono nowe budynki. Pierwszym z nich był spółdzielczy dom mieszkalny pod nr 2/4 wg projektu inż. arch. Jerzego Łęczyckiego. W latach 50. XX w. postanowiono o nowym zagospodarowaniu północnej pierzei pl. J. Dąbrowskiego, której zabudowę zaprojektowali W. Kłyszewski, J. Mokrzyński i E. Wierzbicki, zespół nazywany *Tygrysami*. W 1959 r. wzniesiono budynek przy ul. Kredytowej 8 (konkurs z 1956 r.), który uzyskał tytuł „Mistera Warszawy” w konkursie na najlepszy budynek stolicy organizowany przez „Życie Warszawy”, w 1960 r. przedszkole przy pl. Dąbrowskiego 10 oraz w 1961 r. wieżowiec mieszkalny pod numerem 12. Ten sam zespół architektów zaprojektował wzniesione w 1960 r. dwa budynki mieszkalne pod numerami 5, 7. W 1961 r. na skwerze ustawiono rzeźbę *Chłopca z krokodylem* odrestaurowaną po zniszczeniach wojennych przez firmę Bracia Łopieńscy. W latach 50. i 60. XX w. przystąpiono do zagospodarowania terenu skweru, wytyczono ścieżki, w północno-zachodniej części wkomponowano fontannę, uzupełniono powojenne nasadzenia o drzewa,

krzewy i trawę a także wytyczono miejsca parkingowe w bocznych pasach skweru.

OPIS

Układ urbanistyczny placu J. H. Dąbrowskiego znajduje się w rejonie skrzyżowania ul. Marszałkowskiej i Królewskiej, w dzielnicy Śródmieście, pomiędzy ulicami: od północy Kredytowej, wschodu Jasnej, południa Rysiej, zachodu Szkolnej. W centralnej części układu urbanistycznego znajduje się prostokątny plac z nieregularnymi ścieżkami wyłożonymi współczesną szarą kostką chodnikową, trawnikami i drzewami, w północno-zachodniej części okrągła fontanna z figurą *Chłopca z krokodylem*. Pierzeje zamykają od wschodu budynki przy pl. Dąbrowskiego 8 (kamienica Goldstanda), 6 (pałac Szlenkierów) oraz powojenny budynek mieszkalny przy pl. Dąbrowskiego 2/4, od południa odbudowane, budynki pod numerami 1, 3, od zachodu dwa modernistyczne bloki mieszkalne, od północy w zachodniej części, na przedłużeniu ul. Szkolnej, wieżowiec, we wschodnim dom mieszkalny przy ul. Kredytowej 8, z akcentem wysokościowym w postaci budynku przy pl. Dąbrowskiego 12, pomiędzy nimi 2-kondygnacyjny budynek przedszkola. W powojennych budynkach w przyziemiach znajdują się lokale użytkowe. Chodniki wytyczone są wzdłuż elewacji oraz przed terenem przedszkola, wyłożone współczesną betonową kostką, krawężniki w większości granitowe, jezdnie asfaltowe i z kostki brukowej. Wzdłuż krawędzi placu oraz styjących do niego jezdni znajdują się miejsca parkingowe wyłożone kostką brukową część o nawierzchni bitumicznej. Ciągi piesze i jezdnie oddzielono za pomocą słupków.

Granice układu urbanistycznego placu Dąbrowskiego zostały wyznaczone od południa wzdłuż granicy dz. ew. nr 30, dalej wzdłuż granic dz. 70, następnie południowej i zachodniej elewacji budynku przy pl. Dąbrowskiego 3, dalej wzdłuż granicy dz. 30; od strony zachodniej wzdłuż granicy dz. ew. nr 30, następnie dz. 45, na jej przedłużeniu do dz. 29 i wzdłuż jej granicy następnie na jej przedłużeniu w linii prostej; północna granica przebiega po granicy dz. ew. nr 12, i na przedłużeniu jej granicy w linii prostej w kierunku wschodnim i zachodnim; granica wschodnia przebiega wzdłuż ściany zachodniej budynku przy ul. Kredytowej 6, dalej wzdłuż dz. ew. 19 do dz. 30, następnie wzdłuż wschodnich granic dz. 32, 33, 46 do dz. ew. nr 30.

STAN ZACHOWANIA

Nawierzchnia ulic, chodników i parkingów jest w stanie dobrym. Na jezdni pomiędzy budynkami nr 7 i 12 odsłonięta kostka brukowa. Zielen w centralnej części parku jest zadbana.

WARTOŚCIOWANIE

Układ urbanistyczny placu J. H. Dąbrowskiego stanowi przykład miejskiego placu, którego historia sięga XVIII w., z zachowaną siatką ulic wytyczoną przez J. Fontanę. Pomimo przekształceń i wznoszenia nowych budynków plac zachował swój kameralny charakter, z centralnie umiejscowionym skwerem. Wartość naukowa przedmiotowego placu związana jest z odbudową stolicy po zniszczeniach wojennych oraz działalnością architektów W. Kłyszewskiego, J. Mokrzyńskiego i E. Wierzbickiego autorów północnej i zachodniej pierzei.

ZAGROŻENIA, POSTULATY

Zagrożenia: zmiana szerokości ulic i ciągów pieszych, zmiana charakteru zabudowy i funkcji placu.

Postulaty: zachowanie szerokości jezdni i ciągów pieszych oraz gabarytów historycznych obiektów, zachowanie charakteru zabudowy.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

Tekst: Sandra Gajdzik, 26.06.2025 r..

